

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ПУЛЮЯ**

Квасніцька Вікторія Петрівна

УДК 657

**БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ В УМОВАХ
СОЦІАЛЬНО-ОРІЄНТОВАНОЇ ЕКОНОМІКИ:
ОРГАНІЗАЦІЯ ТА МЕТОДИКА
(НА ПРИКЛАДІ ТОВ «ТЕРНОПІЛЬЕЛЕКТРОПОСТАЧ»**

Спеціальність 071 «Облік і оподаткування»

**АВТОРЕФЕРАТ
на здобуття освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр»**

Тернопіль – 2019

Дипломною роботою за ОКР «Магістр» є рукопис.

Робота виконана на кафедрі бухгалтерського обліку та аудиту Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
Павликівська Ольга Іванівна
Тернопільський національний технічний університет
імені Івана Пулюя;

Завідувач кафедри
бухгалтерського обліку і аудиту

О.С. Білоус

Захист відбудеться “24” грудня 2019 р. о 9⁰⁰ годині на засіданні екзаменаційної комісії за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування» Тернопільського національного технічного університету за адресою: 46000, м. Тернопіль, вул. Танцорова 2, ауд. 24.

З дипломною роботою за ОКР «Магістр» можна ознайомитись на кафедрі бухгалтерського обліку і аудиту Тернопільського національного технічного університету за адресою: 46000, м. Тернопіль, вул. Танцорова 2.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Розвиток національної економіки, інтеграція України в світовий економічний простір обумовлює виникнення ряду проблем, вирішення яких передбачає необхідність вибору ефективних методів управління суб'єктами господарювання, які б забезпечували реалізацію концепції сталого розвитку. Концепція сталого розвитку нерозривно пов'язана з концепцією соціальної відповідальності бізнесу. Впровадження принципів соціальної відповідальності у практику діяльності вітчизняних підприємств обумовлює необхідність у здійсненні оцінки ефективності соціально відповідальної діяльності як основи сталого розвитку підприємства. Таку оцінку про кожний вид діяльності суб'єкта господарювання забезпечить повна та достовірна інформація, яка формується в системі бухгалтерського обліку. Отже, підприємство зацікавлене в такій системі бухгалтерського обліку, яка б висвітлювала результати економічної, екологічної і соціальної діяльності та сприяла реалізації заходів управлінського характеру задля досягнення довготривалого сталого розвитку підприємства.

Питання соціальної відповідальності бізнесу у своїх працях висвітлювали вітчизняні та зарубіжні вчені: Г. Боуен, З.І. Галушка, О.А. Грішнова, А. Керролл, А.М. Колот, Ф.Котлер, І.Ф. Комарницький, М.О. Кужелєв, Ю.М. Петрушенко, Н.А. Супрун, М. Фрідмен, Н.М. Шмиголь. Суттєвий внесок у дослідження проблем формування обліково-аналітичного забезпечення системи управління підприємства, теорії та методології соціальної звітності зробили такі вчені, як М.І. Бондар, Д.О. Грицишен, І.В. Жиглей, І.В. Замула, В.С. Карагод, Л.М. Кіндрацька, С.Я. Король, Н.М. Малюга, О.А. Лаговська, С.О. Левицька, О.М. Харитоновна. Віддаючи належне науковим доробкам вчених у дослідження різних аспектів організації та методології обліку соціально відповідальної діяльності, слід водночас зазначити, що проблеми, пов'язані з обліком соціально відповідальної діяльності, як основи сталого розвитку, потребують подальшого дослідження, що забезпечить формування інформаційної бази для управлінських рішень щодо внутрішньої та зовнішньої діяльності підприємства.

Метою дипломної роботи є дослідження теоретичних основ концепції соціальної відповідальності бізнесу та визначення облікових аспектів соціально відповідальної діяльності як інформаційної основи сталого розвитку підприємства.

Досягнення вказаної мети передбачає послідовне вирішення таких завдань:

- дослідження сутності соціально відповідальної діяльності;
- обґрунтування необхідності використання обліку соціально відповідальної діяльності в системі управління;
- обґрунтування теоретичних питань удосконалення обліку соціально відповідальної діяльності;
- удосконалення методики нормування витрат на соціально відповідальну діяльність;

- розробка системи показників та методики економічного аналізу соціально відповідальної діяльності.

Об'єктом дослідження є чинна система обліку і аналізу соціально відповідальної діяльності на ТОВ «Тернопільелектропостач».

Предметом дослідження є методика та організація системи обліку і аналізу соціально відповідальної діяльності.

Методи дослідження. Методи дослідження ґрунтуються на діалектичному підході до вивчення сучасного стану обліку і аналізу соціально відповідальної діяльності. У процесі дослідження застосовувалися методи наукової абстракції, індукції та дедукції, аналізу й синтезу, статистичних порівнянь, вибіркового обстеження та групування.

Інформаційною базою виконаного дослідження є законодавчі акти України, нормативна документація та галузеві інструкції, що регламентують організацію обліку та аналізу соціально відповідальної діяльності, міжнародні стандарти бухгалтерського обліку, наукові праці вітчизняних та зарубіжних учених-економістів, матеріали науково-практичних конференцій, матеріали органів державної статистики, облікові дані ТОВ «Тернопільелектропостач».

Практичне значення одержаних результатів. Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці основних напрямів і конкретних рекомендацій по удосконаленню методики обліку соціально відповідальної діяльності, методики проведення аналізу, а також посилення інформаційної та контрольної функцій обліку в управлінні соціально відповідальною діяльністю.

Структура та обсяг дипломної роботи. Дослідження складається із вступу, шести розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел та додатків.

ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ

У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено мету і задачі дослідження, об'єкт і предмет дослідження, практичне значення отриманих результатів.

У першому розділі **“Теоретичні основи побудови обліку, аналізу та аудиту соціально відповідальної діяльності”** зосереджено основну увагу на закономірностях розвитку та реалізації концепції соціальної відповідальності на підприємствах. Визначено особливості обліку соціально відповідальної діяльності як основи управління підприємством.

У другому розділі – **“Організація та методика обліку соціально відповідальної діяльності”** визначено методичні засади організації соціального обліку та формування соціальної звітності підприємства. Досліджено принципи генерування інформації щодо соціальної діяльності засобами стратегічного обліку.

У третьому розділі – **“Інформаційне забезпечення системи аналізу та аудиту соціально відповідальної діяльності”** досліджено фактори впливу на ефективність соціальної діяльності підприємств. Розкрито принципи організації

аудиту соціально відповідальної діяльності та його вплив на систему управління.

У четвертому розділі – **“Оцінка системи фінансового забезпечення діяльності ТОВ «Тернопільелектропостач»”** здійснено загальну оцінку показників фінансового стану підприємства. Проаналізовано результати діяльності підприємства.

У п'ятому розділі – **“Економічне обґрунтування показників рентабельності діяльності ТОВ «Тернопільелектропостач»** оцінено динаміку рентабельності продукції за валовим прибутком та визначення рентабельності активів підприємства.

У шостому розділі – **“Охорона праці та безпека в надзвичайних ситуаціях”** оцінено стан охорони праці на підприємстві, а також проаналізовано заходи щодо створення і використання матеріальних резервів для запобігання, ліквідації надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру.

ВИСНОВКИ

У результаті написання дипломної роботи розглянуто та узагальнено організаційно-методологічні аспекти обліку, аналізу і аудиту соціально відповідальної діяльності підприємства, що призвело до отримання наступних результатів:

Між соціальною діяльністю та обліком існує тісний зв'язок через те, що бухгалтер несе загальну відповідальність за достовірність, оцінку та розкриття інформації, включаючи інформацію, пов'язану із соціальними проблемами. Крім того, оскільки даний вид діяльності базується на саморегулюванні (відсутня формалізація через недостатність нормативної бази), відображення показників соціальної діяльності у звітності залежить від суб'єктивної думки бухгалтера і, відповідно, останній несе за цей процес відповідальність. Отже, бухгалтерський облік відіграє одну із найважливіших ролей в системі управління соціально відповідальною діяльністю.

Соціальний облік, відокремлено формує інформацію про соціально відповідальну діяльність підприємств, як в цілях оперативного прийняття управлінських рішень, так і для формування публічної нефінансової (соціальної) звітності, доступної всім зацікавленим сторонам, необхідної для управління соціальною відповідальною діяльністю.

Елементи системи соціального обліку присутні на будь-якому промисловому підприємстві в системі його бухгалтерського обліку (наприклад, облік розрахунків з бюджетом та позабюджетними фондами, облік розрахунків з персоналом з оплати праці, облік розрахунків з засновниками і т.д.). У зв'язку з цим відокремлення відомостей про соціально відповідальну діяльність господарюючого суб'єкта не призведе до істотних змін діючої облікової системи та її ускладнення.

Запропонована аналітична структуризація інформації стосовно соціально відповідальної діяльності в межах діючих рахунків бухгалтерського

обліку з використанням субрахунків другого порядку, дозволить досягнути більшої прозорості та достовірності облікової інформації. Відкриття спеціального рахунку «Соціально відповідальна діяльність», на якому будуть акумулюватися соціально відповідальні витрати, що здійснюються промисловими підприємствами за рахунок чистого прибутку, дозволить відображати в бухгалтерському балансі (форма № 1) «соціальну репутацію підприємства».

На підставі узагальнення методичних підходів до подання нефінансової (соціальної) звітності зарубіжними компаніями, а також практичного досвіду, накопиченого в останні роки провідними підприємствами, пропонуємо форму нефінансової (соціальної) звітності промислового підприємства, яка дає можливість в подальшому проводити внутрішньогалузеві порівняння.

В якості додаткового виду соціального аудиту в роботі запропоновано напрямок «аудит соціальної конкурентоспроможності», яке дозволить оцінювати, як промислове підприємство виконує обов'язки перед своїми соціальними партнерами, і, на нашу думку, дасть можливість визначати стан промислового підприємства та, в цілому, у вирішенні низки соціальних проблем.

Соціально відповідальні витрати запропоновано об'єднати в наступні групи: за ознакою відповідності меті й завданням підприємства; за ознакою загальних класифікаційних ознак (видів соціально відповідальної діяльності, напрямів витрат, характеру витрат, джерел фінансування, складу витрат, регулярності здійснення); за ознакою взаємовідносин із зацікавленими сторонами; за ознакою принципів формування звітності. Запропонована класифікація соціально відповідальних витрат сприятиме більш повній та достовірній оцінці соціально відповідальних витрат та, як наслідок, ефективнішому управлінню підприємством керівництвом та його власниками.

Запропонований коефіцієнт соціальної стабільності, який дозволяє оцінювати ступінь соціальної відповідальності за рівнем нарахованої і виплаченої заробітної плати працівникам, дає можливість використовувати його як норматив при визначенні мінімальної суми нарахованої заробітної плати.

Для визначення абсолютної величини витрат підприємства, пов'язаних з соціальною відповідальністю, можливе використання ряду показників, що характеризують можливі напрямки його соціально відповідальних витрат.

Розглянувши основні теоретичні аспекти СВД у роботі визначено функції аудиту, зокрема:

1. Захисна – збереження ліцензій на різні види діяльності, формування позитивного впливу на суспільство;
2. Діагностична – дослідження структури управління, підвищення ефективності соціально відповідальної діяльності, за допомогою оцінки використовуваних ресурсів, процесів та їх впливу на результат діяльності;
3. Стимулююча – обґрунтування можливостей розвитку та розширення діяльності;

4. Прогнозна – вдосконалення процесів управління ризиками, адаптація і передбачення змін та умов функціонування;

5. Комунікаційна – поглиблення взаємовідносин із зацікавленими сторонами.

В якості додаткового виду соціального аудиту в роботі запропоновано напрямок «аудит соціальної конкурентоспроможності», яке дозволить оцінювати, як промислове підприємство виконує обов'язки перед своїми соціальними партнерами, і, на нашу думку, дасть можливість визначати стан промислового підприємства та, в цілому, у вирішенні низки соціальних проблем.

Проаналізувавши фактичні дані підприємства можна зробити висновок, що вартість майна підприємства становила 12773 тис. грн., тобто за звітний період майно зменшилось на 621 тис. грн. за рахунок зменшення необоротних активів. У загальній вартості майна, 56,6% становлять необоротні активи, які зменшились на 621 тис. грн., і в загальній вартості їхня питома вага зменшилась на 2,3%.

Оборотні активи збільшились на 42 тис. грн., в загальній вартості їхня питома вага збільшилась на 2,3%, матеріальні активи збільшились на 950 тис. грн., їхня питома вага збільшилась на 17%, частка дебіторської заборгованості зменшилась на 17,2%.

Найбільшу питому вагу має собівартість — 68,54% торік, 72,66% у звітному році. Значний обсяг становлять адміністративні витрати: 3,69%, проте у звітному 3,65%, тобто в сумі збільшилися на 108 тис. грн.

Найбільшу суму має прибуток: він зріс на 187 тис. грн., або на 4,45%. Прибуток до оподаткування на 1773 тис. грн. У результаті чистий прибуток становив 1773 тис. грн.

Валова рентабельність ТОВ «Тернопільелектропостач» зменшилась на 1,5 % за рахунок зниження темпів приросту доходу від реалізації, його вплив становив 11,11%. Відбулось зменшення рентабельності в 7,4 рази. Водночас підвищення собівартості, призвело б до зменшення рентабельності у 8,4 рази.

Чиста рентабельність активів зросла на 13,33 %. Це сталося за рахунок збільшення чистої рентабельності основної діяльності (вплив цього фактора — 11,46 %) та прискорення оборотності (вплив фактора — 1,87 %).

АНОТАЦІЯ

Квасніцька В.П. Бухгалтерський облік, аналіз та аудит в умовах соціально-орієнтованої економіки: організація та методика (на прикладі ТОВ «Тернопільелектропостач» – Рукопис.

Дипломна робота за спеціальністю 071 - Облік і оподаткування. – Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя. – Тернопіль, 2019.

У статті розглянуті проблеми розвитку соціальної відповідальності вітчизняного бізнесу, пов'язані з відображенням соціальних заходів у бухгалтерському обліку та соціальній звітності; здійснено огляд нормативно-правового забезпечення соціально відповідального бізнесу; визначено вплив змісту соціальних заходів на їх відображення в бухгалтерському обліку; побудовано модель об'єктів бухгалтерського обліку при соціально орієнтованому бізнесі.

Ключові слова: соціальна відповідальність, звітність, модель об'єктів обліку, витрати, стандарт.

ANNOTATION

Kvasnytska V.P. Accounting, analysis and audit in the conditions of socially oriented economy: organization and methodology (on the example of Ternopil Elektropostach LLC - Manuscript.

Thesis on specialty 071 - Accounting and taxation. - Ivan Puliuvi Ternopil National Technical University. - Ternopil, 2019.

The article deals with problems of development of social responsibility of domestic business, connected with the reflection of social measures in accounting and social reporting; the review of the regulatory and legal support of socially responsible business; influence of the content of social measures on their reflection in accounting is determined; a model of accounting objects for a socially oriented business is built.

Keywords: social responsibility, reporting, accounting model, cost, standard.